

ALKOTMÁNYOS KONTROLL ÉS VIZSGÁLAT - LEVÉL AZ ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSÁNAK

2017/3/24

Hat magyar civil szervezet fordul Székely Lászlóhoz, az alapvető jogok biztosához, hogy éljen az Alaptörvényben biztosított jogával és forduljon az Alkotmánybírósághoz a március 20-án kihirdetett, a menedékkérők - köztük a kiskorúak - automatikus őrizetbe vételét lehetővé jogszabálymódosítások miatt.

Tisztelt Alapvető Jogok Biztosa!

A 2017. március 20-án kihirdetett, a határőrizeti területen lefolytatott eljárás szigorításával kapcsolatos egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi XX. törvény minden eddiginél szigorúbb rendelkezéseket vezet be a Magyarországon menedéket kérők fogvatartására, köztük a 14-18 éves kísérő nélküli kiskorúakat is fogva lehet tartani majd a tranzitónákban.

Megjegyezni kívánjuk, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának Ilias és Ahmed Magyarország elleni ügyében hozott ítéletét követően a tranzitónákban történő fogvatartás jogi minősítése nem lehet kérdéses.

Erre tekintettel az aláíró civil szervezetek arra kérik Biztos Urat, hogy fontolja meg, hogy az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 2. § (3) bekezdése alapján kérje az Alkotmánybíróságtól a módosított jogszabályok normakontrollját, mert azok sértik az Alaptörvény rendelkezéseit, illetve hazánk nemzetközi jogi kötelezettségeit.

Álláspontunk szerint különösen aggályosak a következő rendelkezések:

I. Menedékkérők automatikus fogvatartása

Az elfogadott törvény szerint Minden menedékkérőt automatikusan fogvatartanak a tranzitónákban. A 15/A. § (2) szerint: „(2) a tranzitónákban tartózkodó, elismerést kérő személy Magyarországra történő beléptetésére akkor kerülhet sor, a) ha menekültügyi hatóság nemzetközi védelmet biztosító döntést hoz, b) ha a menekültügyi eljárás általános szabályok szerinti lefolytatásának feltételei fennállnak.” Mindebből az következik, hogy a menedékkérők tranzitónákban való automatikus fogvatartására pusztán azon okból kerül sor, hogy az érintett menedékkérelmet terjesztett elő.

Az Alaptörvény IV. cikk (1) bekezdése szerint „mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz”, a (2) bekezdése szerint „senkit nem lehet szabadságától másként, mint törvényben meghatározott okokból és törvényben meghatározott eljárás alapján megfosztani”.

Az Alaptörvény alapján (I. cikk (3) bekezdés, és IV. cikk (3) bekezdés) a személyi szabadsághoz való jog korlátozásának meg kell felelnie legalább három elvárásnak:

- a jogkorlátozásnak formailag megfelelő szabályozáson kell alapulnia,
- a jogkorlátozásnak meg kell felelnie a szükségességi és arányossági tesztnek
- a lehető legrövidebb időn belül bírói kontrollt kell biztosítani a jogkorlátozás törvényessége felett az Alaptörvény IV. cikk (3) bekezdése, illetve az Egyezmény 5. cikk 4. pontja alapján.

Az alapjogok korlátozásáról rendelkező szabályokkal szemben általános elvárás, hogy azokra olyan szabályok alapján kerüljön sor, amely tartalma kiszámítható és előrelátható. A törvény a menekültügyi válsághelyzetben teszi lehetővé az automatikus fogvatartást. Azonban a menekültügyi válsághelyzet elrendelését megalapozó törvényi szabályok parttalan jogalkalmazást tesznek lehetővé. A válsághelyzetet gyakorlatilag bármikor el lehet rendelni, jelenleg is érvényben van ez a rendkívüli állapot annak ellenére, hogy semmilyen rendkívüli körülmény igazolhatóan nem történt hazánkban az elmúlt időszakban, amely összefüggésbe hozható lenne a menekültekkel, és indokolná rendkívüli állapot bevezetését. Ráadásul bíróság az elrendelés jogszerűségét sem tartalmi, sem eljárási okból nem tudja felülvizsgálni, ezért már a szabályok alkalmazásának alapja is önkényes.

A fogvatartás időbelisége szintén rendkívül aggályos, mert annak nincs időbeli korlátja sem, így az azt megalapozó törvény már ezen okból önmagában is aránytalan jogkorlátozást tesz lehetővé, és ezért alaptörvény-ellenes. (ld. e körben még 3/2007. (II.13.) és 65/2003. (XII. 18.) AB határozatokat). Végül a támadott szabályozásból egyértelmű, hogy a fogvatartás bírói felülvizsgálatára semmilyen módon soha nem kerül sor, ami sérti az Egyezmény 5. cikk 4. pontját, valamint az Alaptörvény IV. cikk (3) bekezdését is.

II. Gyermek- és fiatalok menedékkérők jogainak sérelme

A 2017. évi XX. törvény 1. §, amely kizárja a 14-18 éves kísérő nélküli kiskorú menedékkérő gyerekeket a gyermekvédelmi rendszerből, amely sérti a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény 2. cikkét, amely a hátrányos megkülönböztetés tilalmát rögzíti, valamint a 3. cikket, amely szerint a gyermek mindenek felett álló érdekét kell az állami szerveknek szem előtt tartaniuk.

A kihirdetett módosítások ellentétesek továbbá a gyermekjogi egyezmény 20. cikkével, amely előírja, hogy "minden olyan gyermeknek, aki ideiglenesen vagy véglegesen meg van fosztva családi környezetétől, vagy aki saját érdekében nem hagyható meg e környezetben, jogosult az állam különleges védelmére és segítségére." A nemzetközi joggal ellentétes jogszabály továbbá sérti az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdését. Mindemellett a gyermekekkel való bánásmód tekintetében a jogszabály ellentétes az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésével is.

Magyarország Alaptörvényének XV. cikke nemcsak a faj és származás alapján történő hátrányos megkülönböztetést tiltja, hanem a „más helyzet szerinti különbségtételt” is. A menedékkérő gyerekek bevándorlási státusz és kor miatti diszkriminációja álláspontunk szerint alaptörvény-ellenes.

Szintén ellentétes Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeivel a 18 év alatti menedékkérő gyerekek automatikus fogvatartása, mert az sérti a Gyermekjogi Egyezmény 37. cikkét is, amely előírja, hogy "gyermeket törvénytelenül vagy önkényesen ne foszsanak meg szabadságától. A gyermek őrizetben tartása vagy letartóztatása, vagy vele szemben szabadságvesztés-büntetés kiszabása a törvény értelmében csak végső eszközként legyen alkalmazható a lehető legrövidebb időtartammal". A módosítás sérti az Alaptörvény XVI cikk (1) bekezdését.

III. Az elfogadott törvény ellentétes a családok védelmének alkotmányos alapelveivel

Az Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy „Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” Az a tény, hogy az elfogadott törvény már hivatkozott 7. §-a lehetővé teszi, hogy a különleges bánásmódot igénylő személyek által kezdeményezett menekültügyi eljárásokat sem az általános eljárási szabályok alapján folytassák le, ellentétes az Alaptörvény által a hivatkozott XV. cikk (5) bekezdése által biztosított külön intézkedések által nyújtott védelemmel.

Szintén ellentétes az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésével, mely kimondja: „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”

Ugyanis az elfogadott törvény alapján a nemzetközi egyezmények szerint gyermeknek minősülő személyek konténerben történő fogvatartására is sor kerülhet, ahogy sérülékeny nők és idősek fogvatartására is. A tranzitzőnában történő automatikus fogvatartás pedig nyilvánvalóan nem egyeztethető össze a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemmel és gondoskodással. A strasbourgi székhelyű Emberi Jogok Európai Bíróságának következetes gyakorlata szerint a kiskorúak életkorúkból fakadó rendkívüli sérülékenységük olyan kiemelkedő jelentőségű szempont, melynek a fogvatartás jogszerűségének vizsgálatakor elsőbbséget kell élveznie azzal szemben, hogy az illető jogszerűen tartózkodik-e az ország területén.

IV. Sérül a kollektív kiutasítás tilalma

A törvénymódosítások lehetővé teszik, hogy bárkit, aki irregulárisan Magyarországon tartózkodik azonnal visszavigyenek a kerítés másik oldalára (gyakorlatilag Szerbiába), ezzel az egész országra kiterjesztve a 2016 júliusában bevezetett ún. 8 kilométeres szabály alkalmazását. Ez az intézkedés a csoportos kiutasítás egyik formája, amely sérti az Alaptörvény XIV. cikkét és a nemzetközi jog előírásait is. Ezt az intézkedést bármilyen eljárást mellőzve és anélkül hajtják végre, hogy megvizsgálják az illető védelemre szorul el, kivéve, ha bűncselekmény gyanúja merül fel. Ez sérti többek között az ENSZ Menekültügyi Egyezményét, az uniós menekültügyi vívmányokat, az Alapjogi Chartát valamint az Emberi Jogok Európai Egyezményét.

V. A szabályozás sérti a hatékony jogorvoslathoz való jogot

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.” A tranzitzőnában elrendelt fogvatartással szemben azonban nincsen lehetőség bírósági felülvizsgálatra. Mivel sem az elfogadott törvényjavaslat, sem a tranzitzőnákra vonatkozó jelenleg hatályos szabályozás nem rendelkezik a fogvatartás felülvizsgálatáról, ezért az Alaptörvény és az Emberi Jogok Európai Egyezményének fent hivatkozott cikkeinek sem felel meg sem a jelenlegi, sem az elfogadott szabályozás.

Az alkotmányos kontroll mellett kérjük a tisztelt Biztos Urat, hogy fontolja meg, hogy a Nemzeti Megelőző Mechanizmus keretében munkatársaival soron kívül látogatást tegyen a tranzitzőnában, hogy ott tájékozódjon a fogvatartás körülményeiről, különös tekintettel a gyermekek és más sérülékeny személyek jogaira és szükségleteire.

Amennyiben további információra van szüksége, az aláíró szervezetek készséggel állnak rendelkezésére.

Köszönjük szíves együttműködését a fentiekben. Maradunk tisztelettel,

Amnesty International Magyarország

Artemisszió Alapítvány

Cordelia Alapítvány

Magyar Helsinki Bizottság

Menedék - Migránsokat Segítő Egyesület

Migration Solidarity Group - MigSzol